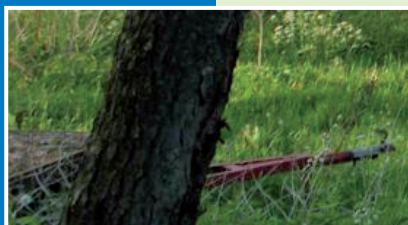
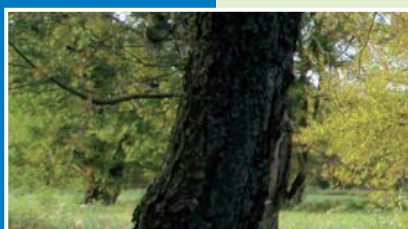
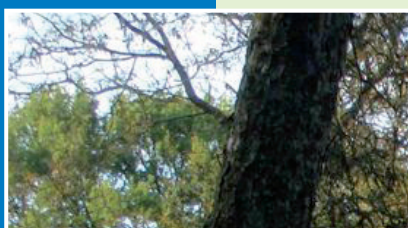

Effecten op beschermde soorten Harselaar Zuid en Harselaar Driehoek, Barneveld

Oriënterend onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet

M. Boonman
G.F.J. Smit

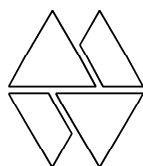

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Effecten op beschermde soorten Harselaar Zuid en Harselaar Driehoek,
Barneveld

Oriënterend onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet

M. Boonman
G.F.J. Smit

Bureau Waardenburg bv

Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 - 512710, Fax 0345 - 519849
e-mail wbb@buwa.nl website: www.buwa.nl

opdrachtgever: Exploitatiemaatschappij Harselaar Zuid B.V.

31 augustus 2010
rapport nr. 10-112

Status uitgave: Eindrapport
Rapport nr.: 10-112
Datum uitgave: 31 augustus 2010
Titel: Effecten op beschermde soorten Harselaar Zuid en Harselaar Driehoek, Barneveld
Subtitel: Oriënterend onderzoek in het kader van de Flora- en faunawet
Samensteller: drs. M.Boonman
drs. G.F.J. Smit
Aantal pagina's inclusief bijlagen: 32
Project nr.: 10-182
Projectleider: drs. G.F.J. Smit
Naam en adres opdrachtgever: Exploitiemaatschappij Harselaar Zuid B.V.
Energieweg 8d, 3771 NA Barneveld
Referentie opdrachtgever: 02042010-1/KG
Akkoord voor uitgave: Teamleider Bureau Waardenburg bv
drs. G.F.J. Smit

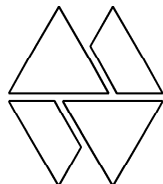
Paraaf:

Bureau Waardenburg bv is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Waardenburg bv; opdrachtgever vrijwaart Bureau Waardenburg bv voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

© Bureau Waardenburg bv / Exploitiemaatschappij Harselaar Zuid BV

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van opdrachtgever hierboven aangegeven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Waardenburg bv, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Het kwaliteitsmanagementsysteem van Bureau Waardenburg bv is door CERTIKED gecertificeerd overeenkomstig BRL 9990:2001 / ISO 9001:2001.

Bureau Waardenburg bv
Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg
Telefoon 0345 - 512710, Fax 0345 - 519849
e-mail wbb@buwa.nl website: www.buwa.nl

Voorwoord

Exploitatiemaatschappij Harselaar Zuid B.V. is voornemens een bedrijventerrein te ontwikkelen in het gebied Harselaar Zuid en Harselaar Driehoek nabij Barneveld.

Hierbij zal rekening gehouden moeten worden met het huidige voorkomen van soorten planten en dieren die beschermd zijn krachtens de Flora- en faunawet.

Exploitatiemaatschappij Harselaar Zuid B.V. heeft Bureau Waardenburg opdracht verstrekt om een onderzoek naar beschermde soorten in Harselaar Zuid en Harselaar Driehoek uit te voeren. In dit rapport wordt verslag gedaan van de bevindingen.

Aan de totstandkoming van dit rapport werkten mee:

Drs M. Boonman	veldwerk, rapportage, fotografie.
Drs. G.F.J. Smit	projectleiding

Genoemde personen zijn door opleiding, werkervaring en zelfstudie gekwalificeerd voor de door hun uitgevoerde werkzaamheden. Het project is uitgevoerd volgens het Kwaliteitshandboek van Bureau Waardenburg. Het kwaliteitsmanagementsysteem is ISO gecertificeerd.

Vanuit Harselaar Zuid B.V. werd de opdracht begeleid door de heer Gullikers van READ Advies.

Inhoud

Voorwoord	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Aanleiding en doel.....	7
1.2 Aanpak natuurtoets.....	8
1.3 Het plangebied.....	8
1.4 Voorgenomen ingreep en mogelijke effecten	8
1.5 Bronnenonderzoek, veldwerk	9
2 Resultaten veldonderzoek	11
2.1 Amfibieën, reptielen, vissen.....	11
2.2 Vogels.....	11
2.3 Grondgebonden zoogdieren.....	12
2.4 Vleermuizen	12
3 Effecten op flora en fauna.....	15
3.1 Flora.....	15
3.2 Vissen.....	15
3.3 Amfibieën.....	15
3.4 Reptielen.....	16
3.5 Grondgebonden zoogdieren.....	16
3.6 Vleermuizen	16
3.7 Vogels.....	17
3.8 Beschermde soorten ongewervelden	18
4 Effecten op Natura 2000-gebied Veluwe	19
4.1 Beschermde habitattypen en soorten voor de Veluwe	19
4.2 Effecten.....	20
5 Conclusies en aanbevelingen	23
5.1 Conclusies ten aanzien van ontheffingsaanvraag en vergunningsverlening.....	23
5.2 Aanbevelingen	24
6 Literatuur	27
Bijlage 1 Wettelijk kader	29

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De exploitatiemaatschappij Harselaar Zuid B.V. is voornemens een bedrijventerrein te ontwikkelen in het gebied Harselaar Zuid en Harselaar Driehoek nabij Barneveld.

Bij de uitvoering van werkzaamheden in het kader van de aanleg van het bedrijventerrein zal rekening moeten worden gehouden met het huidige voorkomen van krachtens de Flora- en faunawet beschermde soorten planten en dieren. Als de voorgenomen ingreep leidt tot het overtreden van verbodsbepalingen betreffende beschermde soorten, zal moeten worden nagegaan of een vrijstelling geldt of dat ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet moet worden verkregen (zie Bijlage 1). Bovendien dient rekening te worden gehouden met eventuele effecten op beschermde natuurgebieden.

De voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van een veldonderzoek naar beschermde soorten. Deze rapportage geeft antwoord op de volgende vragen:

- Welke beschermde soorten zijn in het plangebied aanwezig en/of kunnen in het plangebied voorkomen (Hoofdstuk 2)?
- Welke functie heeft het plangebied voor de aanwezige beschermde natuurwaarden (Hoofdstuk 2)?
- Welke effecten op beschermde natuurwaarden heeft de ingreep (Hoofdstuk 2)?
- Worden verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet overtreden? Zo ja, welke (Hoofdstuk 2)?
- Moet hiervoor ontheffing worden aangevraagd (Hoofdstuk 3)?
- Is nader onderzoek nodig (Hoofdstuk 3)?
- Zijn er mogelijkheden voor mitigatie (vermindering) en compensatie van schade aan beschermde natuurwaarden (Hoofdstuk 3)?

Deze rapportage kan dienst doen bij de onderbouwing van de ontheffingsaanvraag ex artikel 75 in het kader van de Flora- en faunawet. De beoordeling van het voorkomen van en effecten op beschermde soorten is opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

Natuurbeschermingswet 1998

Een toetsing van de ingreep aan de Natuurbeschermingswet maakt deel uit van dit onderzoek. Het plangebied Harselaar Zuid en Harselaar Driehoek maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied of beschermd natuurmonument. Het Natura 2000-gebied Veluwe ligt op 5 kilometer afstand van het plangebied.

Ecologische Hoofdstructuur

Voor de EVZ langs de Esvelderbeek wordt momenteel een inrichtingsplan opgesteld waarbij de EVZ opnieuw wordt begrenst. Het bedrijventerrein grenst dan aan de EVZ en maakt derhalve geen deel uit van de EHS (zie 1.3).

Omdat het bedrijventerrein niet binnen de nog in te richten EVZ Esvelderbeek ligt, is er geen sprake van directe werking¹. De EHS blijft in dit rapport verder buiten beschouwing.

1.2 Aanpak natuurtoets

De natuurtoets is gebaseerd op bronnen- en veldonderzoek. Het bronnenonderzoek gaat uit van bestaande en beschikbare gegevens. Er zijn diverse studies verricht naar het voorkomen van beschermde soorten in en rondom het plangebied (Bouman, 2007; Mertens 2006; Mertens 2008; Mertens 2009). Deze studies hadden vaak maar ten dele betrekking op het huidige plangebied en zijn in enkele gevallen ietwat verouderd. Naast deze studies zijn verspreidingsatlassen en beschikbare bronnen op internet geraadpleegd.

Omdat er geen actueel en volledig beeld is van het voorkomen van beschermde soorten in en rondom het plangebied heeft Exploitatiemaatschappij Harselaar Zuid B.V. Bureau Waardenburg gevraagd een aanvullend veldonderzoek uit te voeren. Dit onderzoek is met name gericht op soortgroepen met kans op voorkomen in het plangebied. Het gaat hierbij om vogels (m.n. steenuil), amfibieën en zoogdieren (m.n. das en vleermuizen).

1.3 Het plangebied

Het plangebied ligt in de Gelderse vallei in de buurt van Barneveld. Het gebied wordt aan de noordkant begrensd door de rijksweg A1. De zuidkant van het plangebied wordt gevormd door de EVZ Esvelderbeek. De EVZ wordt opnieuw begrenst naar de Esvelderbeekzone (Inrichtingsplan Esvelderbeekzone). Hoewel deze zone nog onderdeel uitmaakt van het plangebied Harselaar Zuid, maakt het bedrijventerrein geen deel uit van de EVZ maar grenst hieraan. De westgrens wordt gevormd door Harselaar en de oostgrens door de vuilstortplaats (figuur 1). Het plangebied is een open agrarisch gebied met akkers, graslanden en erven of voormalige boerderijen. Er liggen enkele houtwallen en wegbegeleidende beplantingen verspreid door het gebied.

1.4 Voorgenomen ingreep en mogelijke effecten

De effecten op beschermde soorten zijn beoordeeld op basis van de voorgenomen ingreep. Uitgangspunt hiervoor zijn:

- De huidige opstallen en beplanting zullen worden verwijderd.
- Het terrein wordt ingericht met bebouwing en bijbehorende infrastructuur.

¹ Externe werking is bij toetsing aan EHS niet aan de orde.

- Het terrein wordt ontsloten middels een ontsluitingsweg tussen Harselaar Driehoek en Barneveld oost.
- De aan het bedrijventerrein grenzende EVZ langs de Esvelderbeek wordt tijdig ingericht zodat eventuele compensatie bij de inrichting kan worden meegenomen.

Deze ingreep kan worden omschreven als ingreep in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Gebruik van een door de minister goedgekeurde gedragscode voor de betreffende ingreep is niet aan de orde. Voor het uitvoeren van de ingreep geldt een vrijstelling van soorten in tabel 1, 2, en/of 3 (zie Bijlage 1).

De volgende mogelijke effecten worden in dit rapport beschreven en hieronder toegelicht:

- Verlies van areaal / biotoop.
- Verstoring door beweging, licht en geluid gedurende de werkzaamheden.
- Verstoring en depositie als gevolg van het wegverkeer.
- Samenhang / versnippering.

Bij verstoring en depositie als gevolg van het wegverkeer gaat het om mogelijke indirecte effecten op Natura 2000-gebied Veluwe.

1.5 Bronnenonderzoek, veldwerk

Flora

Het plangebied is onderzocht op het voorkomen van beschermde soorten planten in 2006 en 2008 (Mertens 2006; Mertens 2008). Er zijn destijds geen beschermde soorten aangetroffen. Alleen iets ten zuiden van het plangebied is gewone vogelmelk (tabel 1) aangetroffen. Strikt beschermde soorten (tabel 2 of 3) zijn ook in de omgeving van het plangebied niet aangetroffen. Op grond hiervan is besloten geen aanvullend onderzoek te doen naar het voorkomen van beschermde soorten planten.

Fauna

Het plangebied is geschikt voor steenuil, vleermuizen en er kunnen verblijfplaatsen van das en steenmarter aanwezig zijn. Uit de regio zijn verder enkele strikt beschermde soorten amfibieën bekend, waaronder kamsalamander en rugstreeppad. In het plangebied liggen enkele wateren die voor deze soorten in potentie geschikt zijn. Van geen van deze soort(groepen) zijn volledig dekkende en actuele gegevens beschikbaar. Daarom is in 2010 naar deze groepen een veldonderzoek uitgevoerd.

Amfibieën, reptielen, vissen

Op 25 maart, 12 april en 17 mei is 's avonds gezocht naar amfibieën. Met behulp van een sterke zaklamp en een schepnet zijn de wateren onderzocht en daarnaast is geluisterd naar eventueel roepende rugstreeppadden.

Op 12 april is gezocht naar reptielen. Met name de randen van bosjes en de spoorlijnberm zijn hiervoor afgelopen.

Vogels

Het gehele plangebied is onderzocht op het voorkomen van jaarrond beschermde broedvogels. Op 12 april is hiervoor het gehele gebied afgelopen om te zoeken naar roofvogelnesten en huismussen. Op dat moment waren de bomen nog niet in blad waardoor nesten goed zichtbaar waren. Uilen en in het bijzonder steenuil zijn 's avonds onderzocht op 25 maart en 12 april door middel van geluidsnabootsing met een recorder. De resultaten zijn geïnterpreteerd op basis van criteria volgens Van Dijk (2004).

Grondgebonden zoogdieren

Om te zoeken naar burchten of andere sporen van dassen is het gebied op 12 april afgezocht. Op die dag zijn ook de verlaten boerderijen onderzocht op sporen van steenmarter.

Vleermuizen

Vleermuisonderzoek is uitgevoerd met behulp van een D240x batdetector. Geluiden zijn opgenomen met een Edirol en naderhand geanalyseerd met het programma BatSound om betrouwbare determinatie mogelijk te maken. Op 17 mei is gebruik gemaakt van een Anabat detector die in de verlaten schuur in de Driehoek geplaatst werd. Deze passieve monitoring detector neemt alle vleermuisgeluiden op zodat deze naderhand geanalyseerd kunnen worden. Op 12 april is gezocht naar baltsplaatsen van grootoorvleermuizen. Tijdens twee ochtendbezoeken op 7 en 15 juni is gezocht naar verblijfplaatsen van vleermuizen. Daarnaast is op 12 april en 17 mei gezocht naar vliegroutes van vleermuizen. Voor het zoeken naar paarplaatsen van dwergvleermuizen of rosse vleermuizen was geen tijd beschikbaar omdat het gehele onderzoek in de zomer moet zijn afgerond en de paartijd van deze soorten pas in het najaar plaatsvindt. De gegevens uit voorgaande jaren (Bouman, 2007; Mertens 2006; Mertens 2008; Mertens 2009) zijn wat dit betreft als 'up to date' beschouwd. Omdat gegevens over het voorkomen van vleermuizen over het algemeen pas na vier jaar als verouderd worden beschouwd is dit gerechtvaardigd.

2 Resultaten veldonderzoek

2.1 Amfibieën, reptielen, vissen

In de poel in de driehoek werden alleen larven van bruine kikker aangetroffen. Tijdens voorgaand onderzoek (Bouman, 2007) werden hier geen amfibieën aangetroffen. In het plasje net ten zuiden van de spoorlijn zijn bruine kikker, gewone pad en bastaardkikker aangetroffen. Strikt beschermde soorten werden hier niet waargenomen. Reptielen en vissen werden niet in het plangebied aangetroffen.

2.2 Vogels

De schuur in de zuidwesthoek van de Driehoek vormt de nestplaats van de steenuil. Daarnaast broeden op diverse erven huismussen (figuur 1). Nesten van andere jaarrond beschermde broedvogels werden niet in het plangebied aangetroffen.

Acht paar oeverzwaluwen broeden in een zanddepot in het westen van de Driehoek. In Harselaar zuid is een territorium van kwartel vastgesteld.

Schuur in de driehoek met nestplaats van steenuil.

2.3 Grondgebonden zoogdieren

Sporen van dassen werden niet in het plangebied gevonden. Ook zichtwaarnemingen werden niet verricht. Van de steenmarter werden uitwerpselen gevonden in de verlaten boerderij aan de grote bosweg. Gelet op de hoeveelheid uitwerpselen lijkt het te gaan om een tijdelijke en geen vaste verblijfplaats. Verse uitwerpselen werden hier niet aangetroffen. Verspreid over het gebied werden haas en egel waargenomen.

boerderij met verblijfplaats van gewone grootoorvleermuis

2.4 Vleermuizen

In een verlaten boerderij in de driehoek werd een verblijfplaats van gewone grootoorvleermuizen aangetroffen (figuur 1). Er werden zowel geluid- als zichtwaarnemingen verricht van de soort. In de Driehoek werd verder een foeragerende ruige dwergvleermuis, watervleermuis en diverse gewone dwergvleermuizen waargenomen.

In Harselaar Zuid werden met name boven het plasje bij de spoorlijn veel foeragerende gewone dwergvleermuizen, laatvliegers en enkele rosse vleermuizen waargenomen. Overvliegende rosse vleermuizen werden op beide ochtenden net voor zonsopgang waargenomen. De dieren vlogen in de richting van het Wilbrinksbosch, hier is waarschijnlijk de verblijfplaats aanwezig. In het elzenbroekbosje werd een foeragerende baard- of brandt's vleermuis waargenomen. Deze twee soorten zijn op basis van geluid niet van elkaar te onderscheiden.

Figuur 1. Verblijfplaatsen van beschermde soorten in het plangebied

3 Effecten op flora en fauna

N.B. De Flora- en faunawet maakt onderscheid tussen verschillende beschermingscategorieën. Het Ministerie LNV hanteert hiervoor 3 tabellen. De verwijzing naar zogenaamde Tabel 1-, 2- en 3-soorten van de Flora en Faunawet (zie ook Bijlage 1) dient niet verward te worden met de tabelnummering in onderhavig rapport.

3.1 Flora

Huidige functie plangebied voor beschermde planten

Ten zuiden van het plangebied is gewone vogelmelk aangetroffen. Uit het plangebied en omgeving zijn geen strikter beschermde soorten bekend. Het plangebied heeft geen betekenis voor beschermde soorten planten.

Effecten en verbodsbepalingen

Als gevolg van de ingreep worden geen verbodsbepalingen overtreden.

3.2 Vissen

Huidige functie plangebied voor beschermde vissen

In het plangebied zijn geen (beschermde) vissen aangetroffen. Het plangebied heeft geen betekenis voor beschermde soorten vissen.

Effecten en verbodsbepalingen

Als gevolg van de ingreep worden geen verbodsbepalingen overtreden.

3.3 Amfibieën

Huidige functie plangebied voor amfibieën

In het plangebied zijn voortplantingswateren van bruine kikker, gewone pad en bastaardkikker aangetroffen. Strikt beschermde soorten werden niet waargenomen. Het plangebied heeft een beperkte betekenis voor beschermde soorten amfibieën.

Effecten en verbodsbepalingen

Als gevolg van de ingreep kunnen verbodsbepalingen worden overtreden ten aanzien van bruine kikker, gewone pad en bastaardkikker. Deze soorten komen algemeen voor en de gunstige staat van instandhouding is niet in het geding. Voor deze soorten geldt een vrijstelling ten aanzien van ruimtelijke ontwikkeling.

3.4 Reptielen

Huidige functie plangebied voor reptielen

In het plangebied zijn geen reptielen aangetroffen. Het plangebied heeft geen betekenis voor reptielen.

Effecten en verbodsbepalingen

Als gevolg van de ingreep worden geen verbodsbepalingen overtreden.

3.5 Grondgebonden zoogdieren

Huidige functie plangebied voor zoogdieren

In het plangebied zijn haas en egel aangetroffen. Daarnaast zullen algemeen voorkomende soorten kleine zoogdieren in het gebied voorkomen. Van steenmarter is een tijdelijk verblijf aangetroffen. Vaste rust en verblijfplaatsen van das en andere strikt beschermde soorten zijn niet waargenomen. Het plangebied heeft een beperkte betekenis voor beschermde soorten zoogdieren.

Effecten en verbodsbepalingen

Als gevolg van de ingreep kunnen verbodsbepalingen worden overtreden ten aanzien van algemeen voorkomende kleine zoogdieren. De gunstige staat van instandhouding is niet in het geding. Voor deze soorten geldt een vrijstelling ten aanzien van ruimtelijke ontwikkeling.

3.6 Vleermuizen

Huidige functie plangebied voor vleermuizen

In het plangebied zijn gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, gewone dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en baard- of brandt's vleermuis waargenomen. De gewone grootoorvleermuis heeft een verblijfplaats in een verlaten boerderij in de Driehoek. Het betreft een zomerverblijf (geen kraamkolonie) van één of enkele dieren die tijdelijk in de boerderij verblijven. De overige soorten zijn foeragerend waargenomen. Met name het plasje bij de spoorlijn in Harselaar Zuid heeft betekenis als foerageergebied.

Effecten en verbodsbepalingen

Indien het gebied ten oosten van de boerderij met gewone grootoorvleermuis behouden blijft, blijft het gebied functioneel als foerageergebied. Indien de boerderij in de Driehoek gesloopt wordt, zal een alternatieve verblijfplaats in oostelijk deel moeten worden geplaatst om de functie van het gebied voor gewone grootoorvleermuis te behouden. Er worden dan geen verbodsbepalingen overtreden.

Indien het gebied ten oosten van de boerderij met gewone grootoorvleermuis wordt bebouwd, zal het karakter van het gebied en daarmee de functie voor gewone

grootoorvleermuis verloren gaan. Dit betekent overtreding van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Voor de werkzaamheden zal een ontheffing nodig zijn en zal er compensatie moeten worden gezocht buiten het plangebied. Dit zal met name neerkomen op het realiseren van alternatieve verblijfplaatsen. Foerageergebied is voor de soort in de regio in ruime mate voorhanden. De gunstige staat van instandhouding is dan ook niet in het geding.

Het plasje bij de spoorlijn in Harselaar Zuid is geen essentieel foerageergebied voor gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Er zijn voldoende alternatieve foerageergebieden in de regio voorhanden. Daarnaast zal de EVZ Esvelderbeek op termijn geschikt foerageergebied vormen voor de betreffende soorten.

In de definitieve planvorming dient met gewone grootoorvleermuizen rekening te worden gehouden. In § 5.2 zijn mitigerende en compenserende maatregelen opgenomen om de schade aan deze soort te verminderen of te voorkomen.

3.7 Vogels

Huidige functie plangebied voor vogels

Het plangebied heeft betekenis voor algemene soorten broedvogels van bos, akkers en stedelijk gebied. Ook komen oeverzwaluwen voor. Van vogels met vaste jaarrond beschermde verblijfplaatsen zijn huismus en steenuil vastgesteld.

Effecten en verbodsbepalingen²

De ingreep zal leiden tot een verlies van leefgebied voor de steenuil. Als gevolg van sloop van de schuur in de zuidwesthoek van de Driehoek worden verbodsbepalingen overtreden voor steenuil. Verder kunnen verbodsbepalingen worden overtreden ten aanzien van de huismus. Voor de overige soorten geldt dat er van overtreding van verbodsbepalingen geen sprake is indien opgaande beplanting buiten het broedseizoen wordt verwijderd en er geen in gebruik zijnde nesten, met inbegrip van de oeverzwaluwen, worden verstoord.

In de definitieve planvorming dient met vogels rekening te worden gehouden. In § 5.2 zijn mitigerende en compenserende maatregelen opgenomen om de schade aan deze soorten te verminderen of te voorkomen.

² Het ministerie van LNV beschouwt de nesten van tenminste de volgende soorten als jaarrond beschermde nestplaatsen: boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, huismus, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespandief, zwarte wouw (toelichting ontheffingsformulier, augustus 2009).

3.8 Beschermde soorten ongewervelden

Huidige functie plangebied voor ongewervelden

Uit het plangebied en omgeving zijn geen waarnemingen van beschermde ongewervelde bekend. Het plangebied heeft geen betekenis voor ongewervelden.

Effecten en verbodsbepalingen

Als gevolg van de ingreep worden geen verbodsbepalingen overtreden.

4 Effecten op Natura 2000-gebied Veluwe

4.1 Beschermde habitattypen en soorten voor de Veluwe

Het Natura 2000 gebied 'Veluwe' is voor 17 Habitattypen, 7 Habitatsoorten en 10 Vogelrichtlijnsoorten aangewezen (zie kader). De rand van de Veluwe ligt op een afstand van circa 5 kilometer van het plangebied. De Veluwe wordt hier begrensd door de N310 en bestaat hier uit uitgestrekte bossen en het Looven.

<i>habitattypen</i>		
H2310	stuifzandheiden met struikhei	
H2320	binnenlandse kraaiheibegroeiingen	
H2330	zandverstuivingen	
H3130	zwakgebufferde vennen	
H3160	zure vennen	
H4010_A	vochtige heiden (hogere zandgronden)	
H4030	droge heiden	
H5130	jeneverbesstruwelen	
H6230	heischrale graslanden	
H6410	blauwgraslanden	
H7110_B	actieve hoogvenen (heideveentjes)	
H7150	pioniervegetaties met snavelbiezen	
H9120	beuken-eikenbossen met hulst	
H9160_A	eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	
H9190	oude eikenbossen	
H91E0_C	vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	
<i>soorten</i>		
drijvende waterweegbree	meervleermuis	vliegend hert
kamsalamander	geklepte witsnuitlibel	beekprik
rivierdonderpad		
<i>broedvogels</i>		
wespendief	nachtzwaluw	
ijsvogel	draaihal	
zwarte specht	boomleeuwerik	
duinpieper	roodborsttapuit	
tapuit	grauwe klauwier	
<i>bron: gebiedendocument Natura 2000-gebied Veluwe</i>		

Instandhoudingsdoelen habitattypen

- Ten aanzien van habitatype H2310, H2330, H4010_A, H4030, H6230, H6410, H7110_B, H7150, H9190 en H91E0_C is als doel gesteld uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Ten aanzien van habitatype H3160 en H5130 is als doel gesteld behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
- Ten aanzien van habitatype H9120 en H9160_A is als doel gesteld uitbreiding oppervlakte en behoud kwaliteit.
- Ten aanzien van habitatype H2320 en H3130 is als doel gesteld behoud oppervlakte en kwaliteit.

Instandhoudingsdoelen soorten

- Ten aanzien van draaihal, duinpieper, tapuit en grauwe klauwier gelden uitbreidingsdoelstellingen. Ten aanzien van de andere soorten is als doel gesteld behoud omvang en kwaliteit leefgebied.
- Ten aanzien van de kamsalamander en meervleermuis is als doel gesteld behoud omvang en kwaliteit leefgebied.

4.2 Effecten

Het plangebied ligt op grote afstand van de Veluwe, van directe effecten is derhalve geen sprake.

Op de Veluwe komen een aantal habitattypen voor die (zeer) gevoelig zijn voor stikstofdepositie. De kritische hoeveelheid stikstof voor deze vegetatietypen varieert van 410 tot 1300 mol N/ha/jr. De Veluwe grenst aan de Gelderse vallei waar de achtergronddepositie ver boven de kritische depositiewaarden ligt. De achtergronddepositie bedraagt meer dan 2500 mol/ha/jr en plaatselijk zelfs meer dan 3500 mol/ha/jr. Op de Veluwe zelf ligt de achtergronddepositie tussen de 1650 en 2500 mol/ha/jr (Bron: Compendium voor de Leefomgeving).

Plaatselijk vormen de A1 en N310 belangrijke bronnen voor stikstofdepositie die direct langs en door de Veluwe lopen. De effectafstand van rijkswegen, dat wil zeggen de afstand dat de bijdrage van de rijksweg op de achtergronddepositie meetbaar is bedraagt circa 1500 meter. Voor de N310 zal dit aanzienlijk minder zijn.

De lokale depositie kan plaatselijk sterk variëren en ook ruim onder de achtergronddepositie liggen. De lokale depositie is afhankelijk van de afstand tot de bron(nen), de oriëntatie ten opzichte van deze bronnen (windrichting) en aanwezigheid van bos en andere structuren die stikstof invangen. Hoewel er geen berekeningen zijn van de plaatselijke depositie bij het voor depositie gevoelige Looven, ligt dit ven van de N310 gescheiden door een bosrand van minimaal 150 meter breed. Aangenomen mag worden dat deze rand een deel van het stikstof uit de omgeving vangt.

De Veluwe ligt westelijk van het plangebied en de geplande ontsluitingsweg. Dat betekent dat het relatief ongunstig ligt ten opzichte van eventuele verontreiniging en/of vermesting en de overheersende windrichting.

De weg ligt echter op een afstand van circa 5 kilometer van de rand van het Natura 2000-gebied. Het tussenliggende gebied bestaat uit kleinschalig landschap met houtwallen, lintbebouwing en de bebouwing van Garderbroek en Kootwijkerbroek.

De bijdrage van de ontsluitingsweg aan stikstofdepositie zal tot op een afstand van ten hoogste enkele honderden meters en zeker niet meer dan 1500 meter meetbaar zijn. De verspreiding van stikstof vanaf de ontsluitingsweg door het landschap zal worden beperkt door het halfopen karakter van dit landschap.

Gelet op de afstand tot de Veluwe, het karakter van het tussenliggende landschap en de ligging van andere infrastructuur (A1, N310) langs de Veluwe is het uitgesloten dat er als gevolg van de ontsluitingsweg meetbare effecten zijn op de depositie van voor stikstof gevoelige habitattypen. Effecten van enige ecologische betekenis op instandhoudingsdoelen van de Veluwe zijn uit te sluiten.

5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies ten aanzien van ontheffingsaanvraag en vergunningsverlening

Flora en faunawet

De conclusies zijn opgesteld op basis van de huidige ter beschikking staande kennis en inschattingen van deskundigen.

- Bij het slopen van boerderijen, schuren en huizen zal rekening moeten worden gehouden met de steenuil, huismus en gewone grootoorvleermuis. Aanbevelingen zijn opgenomen in § 5.2.
- Bij het verwijderen van de beplanting moet rekening worden gehouden met het broedseizoen. In de beplanting zijn algemene broedvogels aangetroffen.
- De beplanting en grazige delen in het plangebied hebben betekenis voor algemene soorten kleine zoogdieren en zoogdieren. Voor deze soorten geldt een vrijstelling ten aanzien van ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en onderhoud.
- De wateren in het plangebied hebben betekenis voor algemene soorten amfibieën en zoogdieren. Voor deze soorten geldt een vrijstelling ten aanzien van ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en onderhoud.
- Als gevolg van de ingreep wordt geen afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de aangetroffen beschermde soorten.

Ontheffing Flora- en faunawet

Voor steenuil zal sprake zijn van overtreding van artikel 11, vernietiging van vaste rust- en verblijfplaatsen, en zal voor het uitvoeren van werkzaamheden een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig zijn.

Voor gewone grootoorvleermuis zal sprake zijn van overtreding van artikel 11, indien het gebied ten oosten van de boerderij wordt bebouwd. Voor het uitvoeren van werkzaamheden zal dan een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig zijn.

Hierbij is er van uitgegaan dat de mitigerende en compenserende maatregelen zoals verwoord in de volgende paragraaf zullen worden uitgevoerd.

Natuurbeschermingswet 1998

- Het plangebied ligt op grote afstand van de Veluwe, van directe effecten is derhalve geen sprake.
- Gelet op de afstand tot de Veluwe, het karakter van het tussenliggende landschap en de ligging van andere infrastructuur is het uitgesloten dat er als gevolg van de ontsluitingsweg meetbare effecten zijn op de depositie van voor stikstof gevoelige habitattypen.

Vergunning NBwet

Op grond van de in dit rapport gepresenteerde objectieve gegevens zijn negatieve effecten als gevolg van de ingreep op de instandhoudingsdoelen voor Veluwe uit te sluiten. Omdat er geen sprake zal zijn van een verslechtering van habitats of significante verstoring van aangewezen soorten wordt een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig geacht. De beoordeling voor de noodzaak van een vergunning ligt bij het bevoegd gezag.

5.2 Aanbevelingen

Hieronder worden enkele mitigerende of compenserende maatregelen aanbevolen, waarmee tevens invulling wordt gegeven aan de eis van zorgvuldig handelen en aan de zorgplicht.

Het is van belang om het verwijderen van beplanting of grazige vegetaties buiten het broedseizoen van vogels uit te voeren. Het broedseizoen van vogels loopt globaal van 1 maart tot eind juli.

Het zanddepot in de Driehoek wordt gebruikt als nestplaats door oeverzwaluwen. Door het zanddepot voor het broedseizoen af te vlakken kan voorkomen worden dat oeverzwaluwen zich opnieuw zullen vestigen.

Open zandig terrein vormt een geschikte broedplaats voor de kleine plevier. Deze soort is in het plangebied aangetroffen bij het plasje bij de spoorwegovergang. Vestiging kan voorkomen worden door te vermijden dat plasjes of natte laagtes zullen ontstaan en door op diverse plaatsen paaltjes met wapperende rood/witte linten te plaatsen.

In Harselaar zuid zijn op diverse plaatsen (zie figuur 1) verblijfplaatsen van huismussen aanwezig. Deze zijn het gehele jaar beschermd. Voor zover ons bekend zullen deze boerderijen en huizen behouden blijven. Mocht dit niet het geval zijn dan kunnen bij nieuwbouw alternatieve verblijfplaatsen aangeboden worden bijvoorbeeld in de vorm van speciale dakpannen.

Steenuil

Een schuur in de Driehoek (figuur 1) vormt de vaste verblijfplaats van de steenuil. Voorafgaand aan de sloop dient een alternatieve verblijfplaats aangeboden te worden. Dit kan in de vorm van een nestkast die geplaatst wordt in de geplande EVZ Esvelderbeek. In de EVZ zijn ook knotwilgen opgenomen. Op termijn zullen deze knotwilgen eveneens als verblijfplaats voor de steenuil kunnen dienen. Voor de steenuil is verder van belang dat rond de nestplaats voldoende korte grazige vegetatie aanwezig is die als foerageergebied gebruikt wordt. Het instandhouden van dergelijke vegetatie kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden door begrazing met schapen.

Wanneer de EVZ pas gerealiseerd zal worden nadat het bedrijventerrein ontwikkeld wordt dan dient een andere alternatieve verblijfplaats aangeboden te worden. Een steenuil kast op het terrein van Vink Holding bv aan de Wencopperweg is hiervoor een geschikte locatie. Dit terrein is niet in gebruik door andere steenuilen en grenst aan geschikte foerageergebieden.

Gewone grootoorvleermuis

In een verlaten boerderij in de Driehoek bevindt zich een verblijfplaats van de gewone grootoorvleermuis. Aanbevolen wordt deze boerderij te behouden. De houtwallen en bomenlanen in de omgeving van de boerderij vormen het foerageergebied van de soort. Het is van belang om deze te behouden, zoals ook in het MER staat beschreven. Indien de houtwallen en bomenlanen behouden blijven kan de functie van het gebied voor gewone grootoorvleermuis behouden blijven, mits er verblijfplaatsen aanwezig zijn.

Mocht het noodzakelijk zijn om de boerderij te slopen dan kunnen alternatieve verblijfplaatsen worden aangeboden in de vorm van vleermuiskasten. Deze kasten moeten geschikt zijn voor de gewone grootoorvleermuis en dienen op een onverlichte plaats in een bomenlaan of houtwal te worden geplaatst. Op de lange termijn zullen de bomen ouder worden en meer holtes gaan bevatten die als verblijfplaats voor de soort kunnen dienen.

Indien de houtwallen en bomenlanen niet behouden kunnen blijven zal het gebied geen betekenis meer hebben voor gewone grootoorvleermuis. In dat geval zal compensatie gezocht moeten worden buiten het plangebied. In de omgeving is potentieel foerageergebied aanwezig. Door het realiseren van verblijfplaatsen in een daarvoor geschikte omgeving kan de betekenis als foerageergebied voor gewone grootoorvleermuis in principe worden versterkt.

Compensatie voor de gewone grootoorvleermuis binnen de geplande EVZ Esvelderbeek is geen oplossing omdat de afstand te groot is en het beoogde habitattype voor de grootoorvleermuis niet bijzonder geschikt is.

6 Literatuur

- Bouman, H., 2007. Resultaten veldonderzoek vleermuizen, amfibieën en vogels 'Driehoek Harselaar' te Barneveld. Tauw B.V., Deventer.
- Dijk, A.J. van 2004. Handleiding Broedvogel Monitoring Project SOVON. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Mertens, F., 2006. Het voorkomen van beschermde planten- en diersoorten ten behoeve van een tracéstudie rond Voorthuizen. Adviesbureau Mertens, Wageningen.
- Mertens, F., 2008. Actualisatie inventarisatie beschermde planten- en diersoorten ten behoeve van een tracéstudie rond Voorthuizen. Adviesbureau Mertens B.V., Wageningen.
- Mertens, F., 2009. Veldinventarisatie flora en fauna MER Harselaar te Barneveld. Adviesbureau Mertens B.V., Wageningen.

Bijlage 1 Wettelijk kader

1.1 Inleiding

In deze bijlage wordt in het kort beschreven wat de wettelijke kaders zijn voor opstellen van ecologische beoordelingen van ruimtelijke ingrepen en andere handelingen.

In de natuurbeschermingswetgeving wordt een onderscheid gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet (§ 1.2 van deze bijlage), de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998 (§ 1.3). Deze wetten vormen de Nederlandse invullingen van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen.

Ook wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten (§ 1.4) en de Ecologische Hoofdstructuur (§ 1.5) bij ecologische toetsingen.

1.2 Flora- en faunawet

Het doel van de Flora- en faunawet is het instandhouden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet kent zowel een zorgplicht als verbodsbepalingen.

De zorgplicht geldt te allen tijde voor alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving, voor iedereen en in alle gevallen.

De verbodsbepalingen zijn gebaseerd op het 'nee, tenzij' principe. Dat betekent dat alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten- en diersoorten in principe verboden zijn (zie kader).

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)	
Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, onwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Artikel 75 bepaalt dat vrijstellingen en onthefingen van deze verbodsbepalingen kunnen worden verleend. Het toetsingskader hiervoor is vastgelegd in het Vrijstellingenbesluit. Er gelden verschillende regels voor verschillende categorieën werkzaamheden.

Er zijn vier beschermingsregimes corresponderend met vier groepen beschermde soorten (tabellen 1 t/m 3 en vogels).

Tabel 1. De algemene beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen en bestendig gebruik en beheer. Ontheffing ten behoeve van andere activiteiten kan worden verleend, mits de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is ('lichte toetsing').

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting en van bestendig gebruik en beheer, als op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode wordt gewerkt. Anders is ontheffing noodzakelijk, na lichte toetsing.

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Dit zijn de planten- en diersoorten vermeld in Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit of in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Uit recente jurisprudentie blijkt dat de regels voor de Habitatrichtlijnsoorten nog strikter zijn³

Voor bestendig gebruik en beheer geldt voor de soorten van Bijlage 1 van het Vrijstellingenbesluit een vrijstelling, mits men werkt op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Voor ruimtelijke ingrepen is altijd een ontheffing op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet noodzakelijk. Deze kan worden verleend na een uitgebreide toetsing (zie onder).

Voor de soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt hetzelfde regime, met één grote beperking. Ontheffing of vrijstelling kan niet worden verleend voor ruimtelijke ingrepen en bestendig beheer en gebruik, tenzij er (tevens) sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, of in het belang van het milieu, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of de bescherming van wilde flora en fauna. Voor deze groep soorten kan overigens geen vrijstellingen worden verleend voor artikel 10 (verontrusting).

Vogels. Alle inheemse vogels

Alle inheemse vogels zijn strikt beschermd. Ontheffing of vrijstelling kan alleen worden verkregen op grond van openbare veiligheid, volksgezondheid of bescherming van flora en fauna. De Vogelrichtlijn noemt zelfs geen dwingende redenen van groot openbaar belang als grond⁴.

Dat betekent dat in beginsel alle activiteiten die kunnen leiden tot verstoring of vernietiging van in gebruik zijnde nesten buiten het broedseizoen moeten worden uitgevoerd.

Het ministerie heeft een lijst gemaakt van soorten die hun nest doorgaans het hele jaar door of telkens opnieuw gebruiken. Deze nesten zijn jaarrond beschermd⁵.

De uitgebreide toetsing houdt in dat ontheffing alleen kan worden verleend als:

1. Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;

³ Zie uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State, 21 januari 2009 zaaknr. 200802863/1 en 13 mei 2009 nr. 200802624/1), en Rechtbank Arnhem, 27 oktober 2009 zaaknr. AWB 07/1013. Zie tevens de brief van het ministerie van LNV d.d. 26 augustus 2009 onder kenmerk ffw2009.corr.046 en de Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet.

⁴ Zie de vorige voetnoot.

⁵ Zie de Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingrepen, ministerie van LNV, augustus 2009.

2. Er geen andere bevredigende oplossing voorhanden is;
3. Er sprake is van een in de wet genoemde reden van openbaar belang (zoals ruimtelijke ontwikkeling en inrichting);
4. Er zorgvuldig wordt gehandeld.

Zorgvuldig handelen betekent het actief optreden om alle mogelijke schade aan een soort te voorkomen, zodanig dat geen wezenlijke negatieve invloed op de relevante populatie van de soort optreedt.

In veel gevallen kan voorkomen worden dat een ontheffing nodig is, als mitigerende maatregelen er voor zorgen dat de functionele leefomgeving van dieren in tact blijft. Vooral voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn en vogels is dit cruciaal (omdat er alleen ontheffing kan worden verkregen na zware toetsing).

1.3 Natuurbeschermingswet 1998⁶⁷

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) vormt de invulling van de gebiedsbescherming van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en heeft als doel het beschermen en instandhouden van bijzondere gebieden in Nederland.

Aanwijzing van gebieden

De Nbwet kent verschillende soorten beschermde gebieden. De belangrijkste zijn de Natura 2000-gebieden (oftewel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden oftewel Speciale Beschermingszones) en de beschermde natuurmonumenten. De aanwijzingsbesluiten van deze gebieden bevatten een kaart en een toelichting, waarin de instandhoudingsdoelstellingen staan verwoord (zie www.minlnv.nl).

In de "oude" aanwijzingsbesluiten van Staats- en Beschermde natuurmonumenten worden de natuurwetenschappelijke waarde en het natuurschoon als grond voor de bescherming aangevoerd. Deze meer abstracte waarden blijven van kracht in de nieuwe Natura 2000-gebieden, voor zover zij voormalige Staats- of Beschermde natuurmonumenten omvatten. Deze waarden dienen bij toetsingen nader te worden geconcretiseerd.

Natura 2000-gebieden

Voor Natura 2000-gebieden dient een beheerplan te worden opgesteld. Daarin staat o.a. welke maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te halen en welk (bestaand en toekomstig) gebruik al dan niet vergunningplichtig is. Voor een groot aantal gebieden is een beheerplan in een ver gevorderd stadium van voorbereiding.

Voor het uitvoeren van projecten en handelingen, die negatieve effecten kunnen hebben op Natura 2000-gebieden en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, is een vergunning nodig. Van negatieve effecten is sprake als, gelet op de instandhoudingsdoelen, habitattypen of leefgebied van soorten verslechterd of soorten

⁶ Hierbij is in belangrijke mate gebruik gemaakt van de brochure 'Algemene handreiking natuurbeschermingswet 1998' (LNV, 2005a. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNV, Den Haag.)

⁷ Op 1 februari 2009 is een wetswijziging van kracht geworden. De strekking daarvan is in deze paragraaf verwerkt.

significant worden verstoord. Deze bescherming geldt alleen voor habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Projecten en handelingen die de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied aantasten zijn in ieder geval vergunningplichtig.

Bij een besluit om een plan (bijvoorbeeld bestemmingsplan, streekplan, waterhuishoudingsplan) vast te stellen, moet rekening worden gehouden met de effecten op Natura 2000-gebieden en met het beheerplan.

Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden.

Habitattoets

Een vergunning kan pas worden afgegeven nadat een 'habitattoets'⁸ het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast.

In de 'oriëntatiefase' – voorheen ook wel 'voortoets' genoemd – wordt onderzocht of een activiteit, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied en zo ja of deze gevolgen significant kunnen zijn. De gevolgen moeten worden beoordeeld in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten').

Indien de oriëntatiefase uitwijst dat er geen effecten zijn, zijn er vanuit de Nbwet geen verdere verplichtingen of beperkingen voor de uitvoering van de activiteit. Wel kan het verstandig zijn om met het bevoegd gezag in overleg te treden, om te bezien of men zich in de conclusies van het uitgevoerde onderzoek kan vinden.

Als de verslechtering van habitattypen of het leefgebied van soorten niet-significant is en er geen significante verstoring optreedt, volgt een nadere toetsing (voorheen: 'verslechterings- en verstoringstoets'). In zo'n nadere toetsing worden de effecten gespecificeerd. Daarbij hoeft dan niet meer naar cumulatieve effecten te worden gekeken. Het bevoegd gezag beoordeelt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Aan de vergunning kunnen beperkende voorwaarden (mitigatie en compensatie, zie onder) worden verbonden.

Als er een kans is op significante effecten volgt een 'passende beoordeling'. De passende beoordeling is veel uitgebreider. Op basis van de beste wetenschappelijke kennis dienen de effecten op de habitats en soorten te worden ingeschat, rekening houdend met cumulatieve effecten.

Als de passende beoordeling uitwijst dat er slechts beperkte effecten zijn, dan dient vergunning te worden aangevraagd, die wordt verleend indien de effecten aanvaardbaar worden geacht. Als er significante effecten zijn, dan mag vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande ADC-criteria:

- Er zijn geen geschikte Alternatieven.
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

⁸ De termen habitattoets en oriëntatiefase staan niet in de wet. De passende beoordeling wel.

Als er sprake is van aantasting van een gebied dat is aangewezen ter bescherming van prioritair natuurlijk habitat of een prioritaire soort, dient eerst door de minister van LNV aan de Europese Commissie advies te worden gevraagd. Bovendien is het aantal redenen van groot openbaar belang beperkt.

Beschermde natuurmonumenten

Het toetsingskader voor beschermde natuurmonumenten is zeer vergelijkbaar, echter de procedure en de speelruimte van het bevoegd gezag wijken op enkele ondergeschikte punten af.

Zorgplicht

Artikel 19I legt aan iedereen een zorgplicht voor beschermde natuurgebieden op. Deze zorg houdt in ieder geval in dat ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat een handeling nadelige gevolgen heeft, verplicht is die handeling achterwege te laten of, als dat redelijkerwijs niet kan worden gevegd, eventuele gevolgen zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken. De nadelige handelingen hebben betrekking op de instandhoudingsdoelen in het geval van een Natura 2000-gebied en op de wezenlijke kenmerken in het geval van een beschermd natuurmonument.

1.4 Rode lijsten

Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Er zijn nu landelijke Rode lijsten vastgesteld voor paddestoelen, korstmossen, mossen, vaatplanten, platwormen, land- en zoetwaterweekdieren, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, libellen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vissen, amfibieën, reptielen, zoogdieren en vogels (LNV 2009). Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld.

Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden gevegd. Bij een aantal soortgroepen gaat het echter om tientallen of honderden moeilijk vast te stellen soorten, waardoor de waarde voor praktische toepassingen vaak beperkt is.

1.5 Ecologische Hoofdstructuur

De Planologische Kernbeslissing (PKB) Structuurschema Groene Ruimte (LNV 1993)⁹ bevat de doelstellingen, de hoofdlijnen en de belangrijkste maatregelen van het nationaal ruimtelijk beleid voor onder meer natuur en landschap. Onderdeel hiervan is de

⁹ Zie tevens de Nota Ruimte, ministerie van VROM, 2004.

Ecologische Hoofdstructuur (EHS), die bestaat uit een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen natuurgebieden verbonden door verbindingzones. De begrenzing van de EHS is een provinciale taak. De Ecologische Hoofdstructuur wordt in provinciale streekplannen uitgewerkt. Ruimtelijke plannen van gemeenten moeten hieraan worden getoetst. De EHS is de afgelopen jaren in gebiedsplannen nader begrensd (vaak op perceelsniveau), waarbij per begrensde eenheid natuurdoeltypen zijn aangewezen.

In de EHS geldt het 'nee, tenzij'-regime¹⁰. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten. Hiervan kan alleen worden afgeweken als er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. In dat geval moet de initiatiefnemer maatregelen treffen om de nadelige effecten weg te nemen of te ondervangen, en waar dat niet volstaat te compenseren door het realiseren van gelijkwaardige gebieden, liefst in of nabij het aangetaste gebied. Ook financiële compensatie is mogelijk.

Literatuur

LNv, 1993. Structuurschema Groene Ruimte: het landelijk gebied de moeite waard. Ministerie van LNv, Den Haag.

LNv, 2009. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit van 28 augustus 2009, nr. 25344, houdende vaststelling van geactualiseerde Rode lijsten flora en fauna.

LNv, 2005a. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van LNv, Den Haag.

LNv, 2005b. Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten! Ministerie van LNv, Den Haag.

Freriks, A.A. (red.), 2009. Wetteksten Natuurbeschermingsrecht. Versie 19 februari 2009. Berghausen Pont, Amsterdam.

¹⁰ Zie de Spelregels EHS. Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS. Een gezamenlijke uitwerking van Rijk en provincies; mei 2007.

Bureau Waardenburg bv

Adviseurs voor ecologie & milieu

Postbus 365, 4100 AJ Culemborg

Telefoon 0345-512710, Fax 0345-519849

E-mail info@buwa.nl, www.buwa.nl